

KV 314 -

Κοντσέρτο για φλάουτο ή για όμποε;

του Στ.Γ. Φραγκόπουλου*

Κατά την παραμονή του στο Mannheim (από 30 Οκτ. 1777 μέχρι 14 Μαρτίου 1778) γνώρισε ο Mozart ένα κύριο de Jean ή κατ' άλλη εκδοχή Dechamps. Όπως γράφει στον πατέρα του στο Salzburg, στις 10 Δεκ. '77, «... **πρόκειται για ένα Ολλανδό εισοδηματία, ο οποίος αγαπάει όλες τις τέχνες και είναι σπουδαίος φίλος και θαυμαστής μου**». Στη συνέχεια περιγράφει ο Mozart τη συμφωνία που έκανε με το φιλόμουσο: **«Θα μου δώσει 200 Gulden, αν συνθέσω γι' αυτόν τρία μικρά, εύκολα και σύντομα κοντσέρτα καθώς και μερικά κουαρτέτα για το φλάουτο»**.

Το φλάουτο (πλαγίαυλος, flauto traverso) είναι ένα «ξύλινο» πνευστό, με ήχο μαλακό, διαυγή και γλυκό που παίζει στην ορχήστρα στο ύψος των βιολιών και συχνά εναλλάσσεται με αυτά. Ο Mozart δεν συμπαθούσε ιδιαίτερα το φλάουτο, περισσότερο για τεχνικούς λόγους. Το όργανο αυτό, όπως και τα υπόλοιπα πνευστά εξ άλλου στα τέλη του 18ου αιώνα, είχε περιορισμένες δυνατότητες σε σχέση με τα αντίστοιχα όργανα στα μέσα του 19ου αιώνα και τα σημερινά. Την εποχή εκείνη δεν είχαν οριστικοποιηθεί ακόμα τα κλειδιά και οι βαλβίδες που διευκολύνουν τους οργανοπαίκτες και βελτιώνουν την απόδοση των πνευστών οργάνων.

Παρά την περιορισμένη συμπάθεια για το όργανο, η προσφορά ήταν ενδιαφέρουσα και γι' αυτό άρχισε ο Mozart τη σύνθεση των κομματιών που συμφωνήθηκαν. Όταν όμως ο μουσικόφιλος Ολλανδός αναχώρησε το Φεβρουάριο του 1778 για το Παρίσι, ο Mozart είχε συνθέσει και παραδώσει μόνο 2 κοντσέρτα και 3 κουαρτέτα. Γι' αυτό πληρώθηκε μόνο με 96 από τα 200 Gulden - σίγουρα λιγότερα από όσα αναλογούσαν στο έργο που είχε παραδώσει. Ο Ολλανδός δεν φαίνεται να ήταν εύκολος στις πληρωμές! Απ' την άλλη πλευρά, τα δύο κοντσέρτα που έγραψε ο Mozart δεν ήταν καθόλου εύκολα, ούτε και μικρά για ένα ερασιτέχνη (Dilettant) κι αυτό σίγουρα δυσαρέστησε τον φιλόμουσο φλαουτίστα! Να σημειωθεί δε ότι σήμερα παίζονται αυτά τα δύο κοντσέρτα στις τελικές εξετάσεις για φλάουτο των Ωδείων όλου του κόσμου, άρα κάθε άλλο παρά εύκολα μπορούν να θεωρηθούν!

Οι ερευνητές αναζήτησαν αργότερα αυτά τα κομμάτια του Mozart, των οποίων τις παρτιτούρες είχε πάρει μαζί του ο Ολλανδός και δεν βρίσκονταν στο αρχείο του συνθέτη. Σταδιακά βρέθηκαν το ένα κοντσέρτο - KV 313, το επωνυμαζόμενο «πρώτο κοντσέρτο για φλάουτο», τα τρία κουαρτέτα (KV 285, 285a, Παράρτημα 171) και τελικά το «δεύτερο κοντσέρτο για φλάουτο», KV 314. Βρέθηκε επίσης ένα andante, KV 315,

*Δρ. Μηχανικός, Καθηγητής στο Τμήμα Ηλεκτρονικής

όμποε

ΟΜΠΟΕ

φλάουτο
φλάουτο

πιθανόν μία παραλλαγή για το δεύτερο μέρος του πρώτου κοντσέρτου, ίσως να πρόκειται όμως για το δεύτερο μέρος του υπό δημιουργία τρίτου κοντσέρτου που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

Στις επιστολές του από το Mannheim αναφέρεται ο Mozart επίσης σε ένα κοντσέρτο για όμποε. Π.χ. στις 14 Φεβρ. 1778 γράφει στον πατέρα του: «Ο Ramm έπαιξε προς τιμήν του Ferlendi για πέμπτη φορά το κοντσέρτο μου για όμποε, το οποίο κάνει εδώ μεγάλη εντύπωση».

Το όμποε (οξύαυλος, oboe) είναι ένα «ξύλινο» πνευστό και μοιάζει εξωτερικά με το κλαρινέτο, έχει όμως διπλό γλωσσίδι. Ο ήχος του είναι διαυγής, εκφραστικός και έχει ένα ένρικο τόνο. Οι παρτιτούρες για το κοντσέρτο που ανέφερε ο Mozart δεν είχαν βρεθεί κι έτσι αυτό το έργο θεωρήθηκε για πολλά χρόνια χαμένο. Απρόσμενα, το έτος 1920 ανακαλύφθηκε η παρτιτούρα του κοντσέρτου στο αρχείο του Mozarteum στο Salzburg. Επρόκειτο πράγματι για ένα κοντσέρτο για όμποε, το οποίο όμως, με μικρές παραλλαγές, ήταν το δεύτερο κοντσέρτο για φλάουτο που είχε συγγραφεί για λογαριασμό του Ολλανδού!

Η λύση του μυστηρίου: Ο Mozart ήταν στο Mannheim πολύ απασχολημένος με συνθέσεις, συναυλίες (ακαδημίες) και ιδιαίτερα μαθήματα

και σίγουρα βιαζόταν να τελειώσει την ενοχλητική αλλά επικερδή παραγγελία. Πιθανόν όμως, επιπλέον, να μην εμπιστευόταν ιδιαίτερα τη γενναιοδωρία του Ολλανδού και γι' αυτό, αντί να συνθέσει εκ του μηδενός ένα νέο κοντσέρτο για φλάουτο, προσαρμοσε με συνοπτικές διαδικασίες το παλαιότερο για όμποε, αλλάζοντας και την κλίμακα από ντο σε ρε ματζόρε. Στον πίνακα έργων του Mozart το έργο αυτό έχει τον ίδιο αριθμό με το δεύτερο κοντσέρτο για φλάουτο, KV 314.

Οι φιλόμουσοι δεν γνωρίζουν συνήθως τα περιστατικά της δημιουργίας των δύο κοντσέρτων και νομίζουν ότι το κοντσέρτο για όμποε είναι μεταγενέστερη διασκευή από μουσικό νεώτερο του Mozart. Στην πραγματικότητα ο ίδιος ο συνθέτης έχει διασκευάσει ένα δικό του έργο. Ο φιλόμουσος αναγνώστης μπορεί να ακούσει το κοντσέρτο αυτό στις δύο εκδοχές του (με καλά μεγάφωνα ή με ακουστικά) και να αφήσει ένα σχόλιο, ποια από τις δύο θεωρεί καλύτερη.

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τις σελίδες για τον W.A.Mozart, <http://sfr.ee.teiath.gr/Mozart.htm>

